

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо
вдосконалення механізму зарахування судом строків попереднього
ув'язнення та забезпечення права на справедливе відбування покарання»
(реєстр. № 14316 від 18.12.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються питання механізму зарахування судом строків попереднього ув'язнення та забезпечення права на справедливе відбування покарання у контексті проекту Закону України (реєстр. № 14316 від 18.12.2025) (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального законодавства.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, попереднє ув'язнення, правила зарахування строків, суд, позбавлення волі, покарання.*

Вступ

В умовах правового режиму воєнного стану актуалізуються питання удосконалення правил зарахування судом строків попереднього ув'язнення у контексті забезпечення права на справедливе покарання, метою якого є не тільки кара, а й виправлення засудженого. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових правопорушень. Ефективність і законність призначення покарання як важливого елемента діяльності суду в кримінальному провадженні залежить від дотримання відповідних засад його призначення.

Законопроект розроблено з метою «забезпечення справедливого зарахування строків попереднього ув'язнення та запобігання використанню кримінальної юстиції, як інструменту політичних репресій»¹.

Пропонується внести зміни до частини п'ятої статті 72 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначивши нові правила зарахування судом строків попереднього ув'язнення, як провадиться з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі.

Основна частина

Визнаючи необхідність удосконалення правових підстав інституту призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

Відповідно до вимог правотворчості, зміни норм кримінального закону, зокрема щодо правил складання покарань, зарахування строків попереднього ув'язнення тощо, повинні базуватися на результатах ґрунтовного аналізу практики призначення покарань відповідного виду, а саме, даних, які доводили би недостатню ефективність чинної редакції норми, наявність проблем у її застосуванні тощо.

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення механізму зарахування судом строків попереднього ув'язнення та забезпечення права на справедливе відбування покарання» (реєстр. № 14316 від 18.12.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59393>

Наведені у пояснювальній записці твердження про те, що «Режим воєнного стану створив передумови для зловживань владними повноваженнями. Під приводом боротьби з «внутрішніми ворогами» відбувається систематичне переслідування журналістів, активістів, політиків опозиції та звичайних громадян, які наважуються критикувати дії влади. Спостерігається тенденція до зловживання інститутом попереднього ув'язнення, як інструментом тиску на політичних опонентів та критиків влади» не можуть вважатися достатнім обґрунтуванням доцільності пропонованих законодавчих новел.

Положення законопроекту повністю відтворюють текст Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26 листопада 2015 року № 838-VIII (далі – «Закон Савченко»), який був чинним протягом нетривалого часу (з 25.12.2015 по 21.06.2017).

Нагадаємо, що відповідно до «Закону Савченко» суди у разі засудження особи до позбавлення волі повинні зараховувати строк попереднього ув'язнення в строк покарання за правилом «один день попереднього ув'язнення дорівнює двом дням позбавлення волі», що викликало неоднозначне сприйняття як громадськістю, так і практичними працівниками, науковою спільнотою. Застосування правила зарахування судом строку попереднього ув'язнення з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі, введеного в дію «Законом Савченко», зокрема у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів призвело до нівелювання такої мети покарання як – запобігання вчиненню нових злочинів та основного завдання КК України щодо хорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства.

Задля виправлення ситуації прийнято Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення» від 18 травня 2017 року № 2046-VIII, яким законодавець повернувся до попередньої редакції частини п'ятої статті 72 КК, що є чинною сьогодні і передбачає, що попереднє ув'язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до позбавлення волі день за день або за правилами, передбаченими у частині першій цієї статті.

Законопроект містить недоліки техніко-юридичного характеру. Зокрема, чинну частину п'яту статті 72 КК, яка складається з одного текстуального абзацу, пропонується замінити текстом, який складається з шести абзаців, кожен з яких містить окремі приписи, і по-суті є окремою правовою нормою, що порушує логіку побудови статей кримінального закону.

Положення законопроекту щодо набрання чинності законом не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

За таких умов прийняття законопроекту навряд чи «сприятиме зміцненню довіри суспільства до системи правосуддя та забезпеченню справедливості в умовах складних випробувань, які переживає наша держава».

Висновки

Удосконалення правил зарахування судом строків попереднього ув'язнення та забезпечення права на справедливий суд передбачає реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності та покращення діяльності судових і правоохоронних органів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*